

Avesta Whiskysällskaps provning nr 48 2010-08-28

Sammanfattning

Text: Arne Hellberg. Foto: Arne Hellberg

Som första provning för höstterminen var det en Islaywhisky, som så många gånger förr, som var huvudtemat. Denna gång gällde det ett destilleri som inte längre finns med oss, Port Ellen. Provningsledare var Arne Hellberg, AWS. Provningsledaren genomfördes som en öppen provning.

Provningsledaren hade sammanlagt 72 deltagare och den var fullsatt. Många hade valt att ta småflaskor så det var inte fullt 60 personer på plats.

Generell information

Innan provning och föreläsning började informerade styrelsen kortfattat deltagarna om

- Kommande provning nr 49 – Cooley's

Föredrag och Provning

Arne förklarade varför man hade valt just temat Port Ellen. Förutom att det var en intressant whisky och att destilleriet är nedlagt så är det också litet av en kultwhisky som föreningen samlat på sig en del buteljeringar av under åren. Att styrelsen sedan tycker om den, i alla fall Arne, kunde också vara en bidragande orsak.

Vyn från färjan på väg in till hamnen i Port Ellen.

Det här var den enda bilden Arne skulle komma att visa från destilleriet efter som det nu inte finns kvar annat än som mälteri.

En ung Port Ellen

Efter den inledningen var det bara att börja med det första provglaset. Det är en 10-årig Port Ellen, vilket inte är så lätt att hitta idag när de flesta buteljeringar som finns ligger bortåt 25 till 30 år. Föreningen fick tag på en flaska för några år sedan och fick vänta ett tag innan man lyckades komma över en till. Man kan säga att det var den flaskan man väntade på för att kunna hålla den här provningen.

Prov 1 – Port Ellen 10 år

	<p>Destillerad: Tidigt 80-tal Buteljerad: Tidigt 90-tal</p> <p>Styrka 43%</p> <p>Noterbart:</p> <ul style="list-style-type: none">• Buteljerad för Scottish Wildlife Trust• Buteljerad av <i>Signatory</i>
---	---

Efter att man smakat lite på den hör "ungdomen" så förklarade Arne att Port Ellen ligger på önIslays sydkust. Där fanns från början ett fiskeläge eftersom där fanns en naturlig djuphamn. 1826 byggde man en pir där och i och med detta så tog Port Ellen över som huvudhamn på ön istället för *Bowmore*. Port Ellen är ett av två färjelägen på ön. Det andra är *Port Askaig* som ligger i sundet mellan öarna *Islay* och *Jura*.

Lite Islay-historia

Islay har i sig en rätt intressant historia. Den ligger lite otillgängligt på Skotlands sydkust. Den har befolkats och styrts av olika folk och regenter. Även vikingar har bosatt sig där vilket kan avspeglas i en del geografiska namn bland annat.

Mest känt är nog att ön styrdes av en, *Lord of the Isles (Lorden av öarna)*,vilken i långa tider var en maktfaktor att räkna med. Islay kunde ställa upp med både skepp och manskap och många släkter var förbundna med varandra genom det skotska klansystemet. Under åren kämpade man både med och mot kungarna av Irland, Skottland och England.

För övrigt så var boskapsskötsel en viktig näringsgren då mycket av boskapen såldes till fastlandet.

Nuförtiden tar man det betydligt lugnare. Man pratar till och med om "Islay Time" vilket kan förstås vara ett lugnare tempo där det inte är så bråttom. Man är också som öbor rätt hjälpsamma med varandra eftersom man känner att ute på öarna får man ofta klara av sina svårigheter utan stöd från fastlandet, Det återspeglas också i whiskybranschen där en destillerichef kan hjälpa en annan med utrustning eller arbetskraft om någon stöter på problem exempelvis i produktionen. Man är i första hand öbor och grannar och först i andra eller tredje hand andra hand konkurrenter. Konkurrensen lämnar man gärna till marknadsavdelningarna på fastlandet att hantera.

För tillfället finns det en unik situation på Islay då alla destillerier på ön har chefer som faktiskt kommer från Islay. Så har inte alltid vart fallet.

Med den historiebilden i bakgrunden kunde deltagarna ta sig an det andra glaset för kvällen.

Arne förklarade att han hade köpt den ena flaskan via systembolaget. Det tog dock många försök innan han fick sig en Port Ellen eftersom de två första han beställde visade sig vara slut. Den andra flaskan köpte han på flyplatsen Heathrow utanför London. När han kom hem såg han att de båda flaskorna var från samma fat, och därmed passade de utmärkt till den här provningen.

Prov 2 – Port Ellen 24 år - Signatory

	<p>Destillerad: 1979-11-16 Buteljerad: 2004-03-03</p> <p>Styrka 43%</p> <p>Noterbart:</p> <ul style="list-style-type: none">• Buteljerad av <i>Signatory</i>• Från ett och samma fat (en refill butt), nr 6772• Flaskor nr 124 och 571 av 776 st.
---	---

Arne visade också hur man ska se upp om man köper flaskor i den här serien då plåt cylindern (vit och kopparfärgad) är delad i mitten, mitt mellan färgerna, på många äldre utgåvor. Man ändrade senare designen och använde då en hel cylinder och ett lock precis som alla andra. Med de äldre cylindrarna fanns risken att om man bara håller i överdelen kan man riskera att tappa hela innehållet i backen. Samma farliga design med delning på mitten hade även Mackmyra på sin Preludiumserie.

Port Ellens historia

Destilleriet grundades 1825 av Alexander Kerr Mackay. Det var placerat i en kvarn på en strand en bit bort från Port Ellen som då var ett litet fiskeläge. 1827 tog Hugh Mackay över och 1829 var det Thomas Mackay som drev destilleriet. Driften gick inget vidare så 1831 tog Patrick Thomas och George Maclennan över bolaget. 1840 köptes destilleriet av John Ramsay som drev affärerna framgångsrikt.

John var verkligen en driftig person. Det var han som såg till att Port Ellens maltwhisky var den första att säljas direkt på export till U.S.A. Ramsay lyckades driva fram regler för lagring av whisky skattefritt (bonded warehouses) och Port Ellen var därmed först även med detta. Tillsammans med James Stein, Ardenistiel Distilley, förbättrade man konstruktionen för spritskåpet (Spirit safe). Ramsay hade vid Port Ellen en del experiment för sig tillsammans med Aeneas Coffey (Coffey-pannan) med en panna som Stein ännu inte lanserat som patentpannan.

John Ramsey dog 1892 och hans änka drev det vidare till 1920 då sonen Iain Ramsey tog över.

Innan vi vandrade vidare på historiens stig så var det dags för nästa glas. Nu ökade också alkoholhalten och Arne manade till viss försiktighet med vattningen.

Prov 3 – Port Ellen 23 år – Old Malt Cask

	<p>Destillerad: Mars 1983 Buteljerad: Oktober 2006</p> <p>Styrka 50%</p> <p>Noterbart:</p> <ul style="list-style-type: none">• Buteljerad av <i>Douglas Laing</i>• Från en refill butt• Utgåva på 549 flaskor.
---	--

Port Ellens historia - fortsättning

1920 sålde Iain Ramsey destilleriet vidare. *Distillers Company Ltd* (DCL) tog över 1925 och de upphörde med produktionen 1929. Det var både förbudstid i USA och depression så efterfrågan hade sjunkit rejält. Man lade destilleriet i malpåse 1930. Sedan blev det kvar i påsen ett tag. Destilleriet kördes igång igen först 1967 då efterfrågan för blended whisky hade ökat. Då byggde man också ut från 2 till 4 pannor.

1973 installerades *trummältning* och man började mälta för andra destillerier med samma ägare som *Lagavulin* och *Caol Ila* och från 1975 köpte även *Ardbeg* malten från Port Ellen.

Nu var det dags för nästa glas som verkligen var en mycket speciell buteljering.

Prov 4 – Port Ellen 27 år – Glen Denny

	<p>Destillerad: 1978 Buteljerad: 2006</p> <p>Styrka 51%</p> <p>Noterbart:</p> <ul style="list-style-type: none">• Buteljerad av <i>Douglas Laing</i>• Etiketten <i>Glen Denny</i> används mest för den asiatiska marknaden• Detta var en specialbuteljering för SMAD i Borlänge• Från en refill butt (single cask) nr 607
---	--

Port Ellens historia - avslutning

1983 lades Destilleriet i malpåse och 1987 stängs det definitivt medan mältningen behållits i det som nu heter *Port Ellen Maltings*. 2002 revs huvuddelen av destilleriet.

Varför stänga Port Ellen?

Arne visade på frågeställningen, varför stängde man egentligen Port Ellen? Under tidigt 80-tal så genomgick whiskybranschen i Skottland en kris där man fann sig ha en större produktion än efterfrågan. Det var många destillerier som stängdes åren 1981 – 1983 (20 st). Då de flesta destillerier som stängdes låg i Speyside var det mer eller mindre nödvändigt att stänga ett destilleri även på Islay, om inte annat så utav "rättviseskäl".

Ägarkoncernen ägde då *Lagavulin*, som var en viktig ingrediens i en del stora blandedmärken, *Caol Ila* som nyligen totalrenoverats, och så även *Port Ellen*. Port Ellen var vid den här tiden inte så eftertraktad samtidigt som destilleriet var relativt slitet, man hade lite oklar kvalitet och även kunde lida av vattenbrist. Med det som grund så var beslutet om vilket destilleri som skulle läggas ned troligtvis rätt enkelt.

Prov 5 – Port Ellen 25 år – 5th Annual Release

	<p>Destillerad: 1979 Buteljerad: 2005</p> <p>Styrka 57,4%</p> <p>Noterbart:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Buteljerad av <i>Diageo</i> • Utgåva på 5 284 flaskor • Vi provade flaskor nr 3571 och 3574
---	---

Fathantering

Port Ellen blev oftast tilldelade sämre fat än vad företaget gav till *Caol Ila* och *Lagavulin*. Port Ellens fat var använda fler gånger. Detta i kombination med en generell fatbrist gjorde att man valde att fylla faten till en högre procenthalt (69%) än normalt (63,5%).

Väl använda fat och hög procenthalt har då varit lyckosamt för oss whiskyentusiaster då det idag går att finna bra buteljeringar kring 30-års strecket.

Originalbuteljeringar efter stängningen 1983

Ägarkoncernen Diageo lanserade 1998 en *Rare Malt* utgåva av Port Ellen från 1978 vilket också upprepades 2000. I serien *Rare Malt* serien utkom ca 120 olika buteljeringar under åren 1995 till 2005. Sedan satsade Diageo på specialutgåvor istället (då med lite högre priser).

2001 lanserade Diageo den första *Special Release* utgåvan med Port Ellen. Det har idag har släppt nio Port Ellen (1st – 9th *Annual Release*). Diageo hade först tänkt ge ut endast tre utgåvor om vardera 6000 flaskor, men så blev det inte. Vad vi vet kommer det at komma minst en till.

Tabell över utgåvorna så här långt,

Annual Release	År	Ålder	%	Antal fl.	
1st	(2001)	1979	22 år	56,2	6 000
2nd	(2002)	1978	24 år	59,25	12 000
3rd	(2003)	1979	24 år	57,3	9 000
4th	(2004)	1978	25 år	56,2	5 100
5th	(2005)	1979	25 år	57,41	5 280
6th	(2006)	1978	27 år	54,2	4 560
7th	(2007)	1979	28 år	53,8	5 274
8th	(2008)	1978	29 år	55,3	6 618
9th	(2009)	1979	30 år	57,7	5 916
10th	(2010)			

Vad finns i lagren?

För några år sedan ryktades det om att det inte fanns så många fat kvar i lagret. Enligt senare uppgifter finns det hur många fat som helst kvar. De verkar dock alla vara från 1978 eller 1979. Det är egentligen bara Diageo som vet säkert hur det ser ut på lagerfronten.

Oberoende buteljeraren *Douglas Laing* har också ett stort lager och andra buteljerare har också gott om Port Ellen sägs det.

Dags för det sista glasets,

Prov 6 – Port Ellen 27 år – 6th Annual Release

	<p>Destillerad: 1978 Buteljerad: 2006</p> <p>Styrka 54,2%</p> <p>Noterbart:</p> <ul style="list-style-type: none">• Buteljerad av <i>Diageo</i>• Utgåva på 4 560 flaskor• Vi provade flaskor nr 2479 och 2487
--	---

Vad kostar en Port Ellen?

Vad får man då ge för en Port Ellen idag? Tittar man på nätet hos whiskyaffärer eller whiskyauktioner så får man bilden av att *smakar det så kostar det*.

Om man tittar på originalutgåvorna så får man för en *Rare Malt* utgåva ge från 3 500 SEK och uppåt. För den första *Annual Release* får man ge från 6 000 SEK och resterande i serien mellan 2 500 och 4 500 SEK. På systembolaget finns det idag 16 olika Port Ellen från oberoende buteljerare att välja på och de kostar mellan 1 600 – 2 300 SEK.

Därmed avslutade Arne provningen och deltagarna tackade i sin tur honom med en varm applåd.

Omröstningsresultat:

Kvällen omröstning var lite mer omfattande än vanligt. De röstande fick ange 1:a, 2:a och 3:e placeringen för kvällen. Sedan räknades summan per prov ut så att en 1:a plats gav tre poäng, en 2:a plats gav två och en tredjeplats gav en poäng.

Prov	Whisky	Placeringar			Summa
		1:a	2:a	3:e	
Prov 1	Port Ellen 10 år	0	0	8	00+00+08 = 08
Prov 2	Port Ellen 24 år 1979 - Signatory	2	2	7	06+04+07 = 17
Prov 3	Port Ellen 23 år 1983 – OMC	14	14	7	42+28+07 = 77
Prov 4	Port Ellen 27 år 1978 – Glen Denny	19	10	5	57+20+05 = 82
Prov 5	Port Ellen 25 år 1979 – 5 th Release	8	9	18	24+18+18 = 60
Prov 6	Port Ellen 27 år 1978 – 6 th Release	14	19	7	42+38+07 = 87

Här får vi då fram en vinnare i form av PE 6th Annual Release tätt följd av Glen Denny och Old Malt Gask. Hade man bara tittat på förstaplatser så hade Glen Denny vunnit.

Lotteri och avslutning

Föreningen genomförde sin vana trogen ett lotteri efter provningen.

Källor och hänvisningar:

- Malt Whisky Yearbook 2006 och 2010
- "Skotsk Whisky - allt om maltwhisky", Per Ellsberger 2007
- "Islay – The land of the Lordship", David Caldwell 2008
- Bernt Sjödin, SMAD

Sammanställning över provad whisky:

Uppgifterna kommer från Systembolaget om inget annat anges.

Port Ellen 10 år		Ca 2350 SEK (70 cl)
Inköpt privat 2008 och 2010 (snittpris)		Alkoholhalt 43 %
Färg	<i>Notering saknas</i>	
Doft	<i>Notering saknas</i>	
Smak	<i>Notering saknas</i>	

Port Ellen 24 år 1979 - Signatory		2000 SEK (70 cl)
Inköpt privat 2010		Alkoholhalt 43 %
Färg	<i>Notering saknas</i>	
Doft	<i>Notering saknas</i>	
Smak	<i>Notering saknas</i>	

Port Ellen 23 år 1983 – Old Malt Cask		915 SEK (70 cl)
Inköpt i Tyskland 2007		Alkoholhalt 50 %
Färg	<i>Notering saknas</i>	
Doft	<i>Notering saknas</i>	
Smak	<i>Notering saknas</i>	

Port Ellen 27 år 1978 – Glen Denny		800 SEK (70 cl)
Inköpt privat 2006		Alkoholhalt 51 %
Färg	<i>Notering saknas</i>	
Doft	<i>Notering saknas</i>	
Smak	<i>Notering saknas</i>	

Port Ellen 25 år 1979 – 5th Annual Release		1499 SEK (70 cl)
Slutsåld, köpt via systembolaget 2005		Alkoholhalt 57,4 %
Färg	<i>Notering saknas</i>	
Doft	<i>Notering saknas</i>	
Smak	<i>Notering saknas</i>	

Port Ellen 27 år 1978 – 6th Annual Release		1599 SEK (70 cl)
Slutsåld, köpt via systembolaget 2006		Alkoholhalt 46 %
Färg	<i>Notering saknas</i>	
Doft	<i>Notering saknas</i>	
Smak	<i>Notering saknas</i>	